

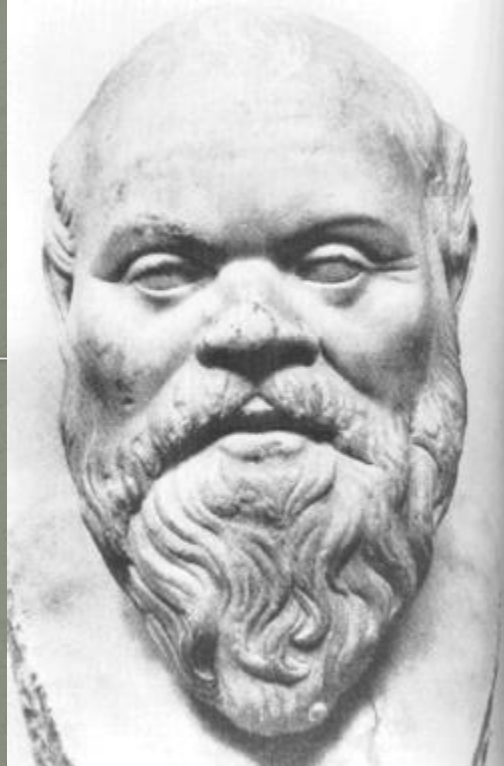
FILOZOFIJA ODGOJA

PREDAVANJE

BR. 14.

SOKRAT

Sa kozmosa na čovjeka

- Sokrat je (kao uostalom i sofisti), za razliku od svojih prethodnika filozofa, pogled sa kozmosa svrnuo na čovjeka kao društveno biće, otvarajući tako razdoblje antropološkog zaokreta i utemeljiteljem **autonomne etike**

- Govor smatra odličnijim te nije ništa pisao:

Knjiga ne može odgovoriti na pitanje drugačije nego uvijek isto, i ne može šutjeti kad treba šutjeti.

- Glavni izvori za Sokrata:
  - **Ksenofontov** *Život Sokratov*,
  - **Aristofanove** *Oblakinje*,
  - **Aristotelova** djela i
  - **Platonovi** dijalozi

- Sokrat je rođen 470.g.
- Umro 399.g. p.n.e., od otrova (kukuta) što ga je po nalogu atenskog suda morao ispiti, jer je osuđen za bezboštvo i kvarenje atenske mladeži.
- Bio je "filozof trga" na kojem se upuštao u duge rasprave, tragajući za definicijama i onim nepromjenjivim i jasnim što se u njima krije.

p(r)okazivanje

Sokrat pokazuje da ne znaju ni oni koji tvrde da znaju.

- U dijalogu zahtjeva kratke i jasne odgovore, izbjegava kićen govor, i dobro promišljenim pitanjima vodi sugovornika u smjeru kojem želi.
- Sokrat tvrdi da unatoč tome što se mišljenja više ljudi o istoj stvari razlikuju ipak **postoji neki minimum slaganja**, nešto oko čega se svi, koji govore o istoj stvari, moraju složiti.
- **Tragajući za definicijama** Sokrat želi pokazati da postoji nešto stalno i opće vrijedno.

Sokratova metoda

U tom smislu razvija i vlastitu praktičnu, **dijalektičku metodu** (metoda pobijanja) kojoj je dao **oblik razgovora**.

Polazište njegove metode je **u činjenici neznanja**:

- Sokrat naime za sebe tvrdi **da ništa ne zna, no ne i da se ništa ne može znati**.
- Naime, prvo treba porušiti kule krivih i mutnih znanja, a zatim potragu za istinom graditi na čvrstim temeljima.
- Znanje, kako ga definira Sokrat, nije laka stvar, pa je prije svega potrebno izgraditi svijest o vlastitom neznanju.

Sokratova metoda: ironija i majeutika

Ironija:

- Sokrat traži (provocira) od onih koji misle da znaju - da ga pouče.

On šuti i pušta drugog da govori, no čim dobije definiciju, neko objašnjenje stvari ili nekakav opis, ističe poteškoće vezane za isti i traži daljnja pojašnjenja.

Nakon pojašnjenja slijede nova pitanja i pitanja i pitanja...

Ubrzo sugovornik postaje svjestan da znanje nije laka stvar i da je njegovo znanje o stvari ili vrlo površno ili da, zapravo, ne zna.

Sokratova metoda: ironija i majeutika

Majeutika (*maieutika* ili porodiljska vještina za zadaću ima "porađanje istine")

- Sokrat smatra da postoji neko minimalno slaganje svih ljudi oko neke stvari. No da bi se do njega došlo potrebno je ciljanim pitanjima **poroditi tu jezgru** oko koje se svi slažu a koja će učiti u definiciju, koja je zapravo ono stalno i opće vrijedno u svakoj stvari za čime on i traga.
- Svoju bi potragu zatim sužavao ciljanim pitanjima, eliminirajući na taj način sve nestalno i promjenjivo. Tako bi se polako približavao pojmu, i dolazio u posjed sve točnijeg određenja stvari.

Pažnja: Ukazujući na neznanje velikana stekao mnogo neprijatelja, i to posebice među uglednijim Atenjanima. To će ga neprijateljstvo 399. godine stajati i života.

ETIKA : etički intelektualizam

Potruga za onim stalnim i općevrijednim od posebne je važnosti u etici, jer da bi čovjek dobro radio mora znati što to dobro jest.

Sokrat je uvjeren da jednom kada netko spozna što je to dobro, on više neće činiti zlo: *znanje se traži kao sredstvo za moralno djelovanje.*

- **Znati što je dobro i činiti dobro** znači poistovjetiti **znanje i vrlinu.**
- To nazivamo **etičkim intelektualizmom (Sherlock Holmes)**

Onaj tko čini zlo, griješi samo zato jer krivo spoznaje što je dobro; griješi jer mu je spoznaja dobra mutna i nejasna. Nemoguće je da griješi iz nekog drugog razloga jer **ništa nije jače od uma** tj. nije moguće da prosudbu onog tko je spoznao što je dobro pomute strasti. Kao i činjenica da nitko ne želi sebi nesreću.

Dakle: naša spoznaja o dobru nije istinita ukoliko činimo zlo.. Znanje o kojem Sokrat govori je istinsko, jer nitko ne ide protiv vlastitoga dobra.

unutarnji glas - Sokratov Demon

- Sokrat u filozofiju uvodi i svijest o sebi – u liku unutarnjeg glasa čija zakonitost u unutarnjem **razgovoru** dovodi do pravog uvida.
- Znanje što ga SOKRAT traži jest **praktično** znanje
- sadržaj tog znanja je **spoznaja dobra i zla**
- do te se spoznaje dolazi kritičkim samoispitivanjem

Osvrt

Taj Sokratov Demon, svijest o sebi ili unutarnji Logos je zapravo **glas savjesti**, najintimnije središte čovjeka.

Vrlina se uči : ona nije in-formacija već formacija, točnije trans-formacija

- Cilj je čovjeka postići sreću. U uvećavanju vlastite sreće ne smije postati rob užitaka, jer mudar čovjek uviđa da je bolje biti pod vlastitim nadzorom nego bez njega.
- Sokrat uči da se " *Sloboda stiže umnim udešavanjem težnji.*"
- U tom je smislu u životu **ključna umjerenost**, jer je tek umjeren čovjek istinski slobodan čovjek.
- Prepuštanje nasladi mora biti s mjerom, jer u nasladi stvarno uživa samo onaj **koji nije rob iste.**
- **Um** mora upravljati životom težeći prema uvećavanju svoje sreće, vodeći se **načelom umjerenosti.**

Dakle: vrlina je samo jedna - **znanje** o onome što je istinski dobro za čovjeka; vrlina se očito **može učiti**. Stjecanjem znanja (poučavanjem) sposobniji smo djelovati kreposno – jer spoznajemo sve više što je zapravo dobro.